

IKASTOLAZ IKASTOLA

Askoren artean

ERRETERIA. ORERETA II

I. FENOMENO BERRIA

Erreterriako ikastolan, beste zenbait ikastolatan bezala, fenomeno berria sortu zen duela 7-8 urte: haur erdaldunen ugaritasuna. Hasera batean ez zitzaion fenomeno honi erantzun berezirik ematen, haur erdaldunak gelaz gela banatzen ziren proportzionalki eta kito.

Haur erdaldunak, «haur bereziak»

Baina laster hasi ginen sumatzen, haur hauek, gehienetan behintzat, gelako «haur bereziak» bihurtzen ari zitzaizkigula eta berorien euskarak, hain desestrukturatua izanik, ezin izango zuela bete bere papera komunikabide eta ikasteko tresna bezala. Egoera honen aurrean bi soluzio zeuden: bata, haur erdaldun hauek kanporatzea eta aurrerantzean euskaldunak bakarrik hartzea, eta bestea, haur erdaldun hauei erantzun egokia ematen saiatzea.

Erreterriako egoera ikusirik garbi zegoen, mo-

mentuz behintzat ezin genituela erdaldun hauek kanpoan utzi, ez bait zegoen garai hartan eskari honi erantzun ziezaiokeen beste ikastetxerik; bestaldetik, bazegoen ikastolan bertan haur erdaldunen problemari soluzio bat eman nahi zion irakaslelerik.

Gauzak horrela (1977-78 ikasturtean zen hau), haur erdaldunen arazoa birplanteatzea zen irteera bakarra. Esperientziak, gainera, eskaintzen zigun hainbat datu:

- a) Haur erdaldunak problematikoak ziren, haur bereziak; zenbait kasutan garbi zegoen, haur problematiko hauek ez zutela inongo trabarik izango beste ikastetxe batean —hau da, erdaraz irakasten zen ikastetxe batean— aurrera irtetzeko; beraz, neurri batean, haur hauen eskola-fracasoaren (eta honek dakartzan ondorio guztien) eragile bihurtzen ari ginen.
- b) Euskara gero eta gutxiago erabiltzen zen komunikazio tresna bezala: irakaslea aurrean ez zutenean, haurrak ez ziren euskaraz mintzatzen. Kontutan hartu behar da haurrek ez dutela nagusien «kontzientzia» hori eta arriskugarria gerta daitekeela euskara eta bortxakeria identifikatzea, honek luzarora euskararen aurkako sentimenduak sor ditzakeenez.
- c) Ikasturtero ez bazen ere, maiz gertatzen zen haur erdaldunen batek ikastola utzi behar izatea.
- d) Haur erdaldun hauek ikasten zuten euskara ez zen euskara; erabiltzen zuten hizkuntza ez zitzaion sistema bati jarraitzen, gaztelaniaren itzulpen hutsa zen. Aldi berean, kutsaduraz edo, euskaldunek ere euskara galitzen zuten.
- e) Eguneroko lanean, taldearen desberdintasuna eta ugarietasunagatik, ezinezkoa zitzaigun erdaldunekin lan berezirik egitea.
- f) Erdaldunak %40 ziren gutxi gora behera, eta ez zirudien kopuru hau gutxituz joango zenik.

Hizkuntza eta adimenaren garapena

Datu hauek kontutan harturik, garbi zegoen, inbertsio hutsan jarraituz gero, gauza okertuz joango zela. Erantzun bat eman nahian, zenbait galdera egitea beharrezkoa zitzaigun. Zer da ama-hizkuntza? Zer da bigarren hizkuntza? Zein erlazio dago pentsakeraren eta hizkuntzaren artean? Zein kondizio behar dira bigarren hizkuntza bat ikasteko? Zeintzu dira haurren motibazioak?

Dirudienez, funtzio linguistikoa haurrak bi edo hiru urte dituela finkatzen da. Funtzio linguistikoaren bidez, sintaxiaren oinarriak eta hizkuntzaren egokitasunaren intuizioa lortzen du haurrak. Une horretan, bere mintzaldian agertzen ez diren zenbait sintaxi-egituren jabe da; beste aldetik, aipatutako intuizio horren poderioz, hizkuntza bati dagozkion elementu zuzenak berezteko ahalmena beretzen du. Baina funtzio horren garapenak edo desarroiloak ariketa egoki batzu eskatzen ditu, bai denboraren aldetik (garai kritikoaren arazoa) bai edukinen aldetik. Are gehiago, adin egoki hori kontutan hartuko ez balitz, mugatu egingo litzateke haurren adierazpidea. Frantzian egindako zenbait experimentuk adierazten duenez, baldintza hauek izan ez dituen haurren adierazpena egitura albojarri edo «juxtapuesto» eta kopulatiboetara mugatzen da, kausazkoa eta konpletiboa menderatu gabe. Honekin ez dugu esan nahi, haurra egitura hauek errepikatzeko edo eta esacra konkretu batzu esateko gai ez denik, baizik eta ez duela egitura hauen jeneralizazioa egiten. Esate baterako, matematikan erabil daitezkeen egitura batzuez —kausalez, adibidez— baliatzeko gauza direla haurrak frogatuta dago, baina ez dituzte horiek erabiltzen beren eguneroko hizketan.

Aipatutako hizkuntz hutsuneak adimenaren garapenerako erazgozpen bat izan daitezkeela, kontutan hartzeko aldagaia da. Adibidez, egitura kausala menderatzen ez duen haurrak, nola adieraz ditzake bere lehenengo ikasketetarako (irakurketa, idazketa eta matematikarako) hain beharrezko dituen eragiketa logiko batzu? Nola abia liteke eragiketa konkretuetatik abstrakziorantz?

Mintzamen-mailak eta irakurketaren prozesua ere ukitu beharko genituzke hemen. Mintzamenen bi maila desberdin berezi behar dira gutxienez: bata «ekintz mintzaira», mintzaira konkretua, egoera bati dagokiona eta eguneroko elkarrizketan agertzen dena; eta bestea, «kontaketa-mintzaira». Bigarren honen abstrakzio-maila eta sintaxiaren automatizazio bat suposatzen ditu. Eta irakurketan eta idazketan, bigarren hau erabiltzen da. Honen ez du esan nahi ekintz mintzaira ezin erabili daitekeenik, besteren textuinguruan sartzen dela baizik (elkarrizketaren transkribizioan, adibidez). Zail gerta daiteke bi mintzaira hauek bapatean berezteak. Baina, «Begira behiak!» eta «Behiak zelaian daude» textuinguru desberdinetako mintzairak direla, garbi dago. Lehenengo elkarrizketa konkretu bat da; bigarrena, galdera zuzen baten erantzuna ez denean, guk egin nahi izan dugun obserbazioa da. Eta normalean, bigarrena erabiltzen dugu idazterakoan. Zein da honen berezitasuna? Ba, mintzalagunik eta egoera konkreturik eza. Alegia, egile autonomo bat *hizkuntzaren funtzionamendu abstraktuaz jabetu dela*.

Ama-hizkuntza eta bigarren hizkuntza

Aipatu ditugun hizkuntzaren alderdi hauek lantzen ez diren neurrian, mugatu egiten da haurren garapena (psikologikoa, eskolarra etab.). Ikastoletako haur erdaldunei dagokienez, normaltzat jotzen dugu oraindik ere, beren ama-hizkuntzan eman behar zituzten pausoak bigarren hizkuntzan ematea. Eta horrela, haur hauen prozesu orokor eta orekatua bapatean mozten dugu, zalantzan jartzen dugu haurren garapena.

Ukaezinekoa da haur hauen lehenengo hizkuntza edo ama-hizkuntza, gaztelania dela; euskara, beraz, bigarren hizkuntzat hartu behar dugu eta honetan datza, azken finean, haur erdaldunak berezteko arrazoia. Hizkuntzaren eta pentsakeraren arteko loturak kontutan harturik, garbi dago, beren adimena lantzeko behar beharrezkoa dutela haurrek hizkuntz sistema eratu bat; eta hizkuntz sistema horrek ama-hizkuntzan oinarritu behar du. Zalantzarik gabe, hortaz, gaztelania ere landu beharra dago haur erdaldunen kasuan.

Dena dela, arrazoi ekonomikoengatik batipat, orain dela hiru urte euskara ezin izan genuen nahi adina landu bigarren hizkuntza bezala; gaurko egoera, ordea, desberdina da (bukaeran emango ditugu datu kronologiko batzu).

Gaur egun, haur erdaldunekin euskara lantzen dugu goizean, eta arratsaldean, beste irakasle batekin, erdaraz aritzen dira. Horrela pasako dute eskolaurre osoa, hiru ikasturte beraz. Euskara goizcan lantzeak badu arrazoirik: gure ustez oso egokia da eskolaurreko garaia bigarren hizkuntza bat lantzeko, eta garai honi mami guztia atera nahi diogu. Zenbait faktore-erengatik, egokiagoa ikusten dugu goiza euskararen irakaskuntzarako. Ahalik eta interferentzia gutxien sor dadin, bi irakasleren eredu jarraitzen dugu.

Hizkuntz mailan oinarriz hiru taldetan banatzen ditugu haurrak: euskaldunak (gela bakoitzean 35 inguruan), euskara ulertzen dutenak (15 inguruan) eta euskaraz ez dakitenak (13-15 inguruan). Zein gelatan sartu behar ditugun jakiteko, gurasok esandakoari heltzen diogu hasieran; gero, ikasturtea hasi ondoren, lehenengo hilabetean, beharrezko aldaketak egiten ditugu. Lan honetan aurrera jarraitzeko oztoporik handiena, zenbait irakaslerengan aurkitu dugu, haur erdaldunen gurasoengan baino.

Bil-laburtuz

Laburpen gisa, hauek izango lirateke gela berezietan banatzerako bultzatu gintuzten arrazoiak:

- a) haur erdaldunen kopurua oso gora izatea;
- b) talde arruntetan haur erdaldunekin lan egiteko zailtasunak;
- c) haur erdaldunek erabiltzen zuten euskara, euskara ez izatea;
- d) haur hauentzat euskara bigarren hizkuntza izatea;
- e) pentsakeraren eta hizkuntzaren arteko lotura hertsia;
- f) sistema zaharra jarraituz eskola-fracasoaren eragile bihurtzen ginelako konturatzea;

- g) haur erdaldunengan euskararen aurkako sentimendurik sortzeko beldurra.

II. ARAZOARI ERANTZUN NAHIZ

Programazio berria

Eskolaurreko urteak —lehen esan bezala— hizkuntza bat lantzeko garai egokitzat jotzen baditugu, buru belarri aritu beharko dugu lanean. Ez du honek esan nahi itsu-itsuan ibili behar dugunik, baizik eta, une honi ahal den probetxurik handiena atera diezaiogun, beharrezko kondizio objektibo batzuk lortu behar ditugula.

Lehenengo kondizio horietakoa, haur kopurua izango litza-teke. Gela bereziak sortzeko aipatu ditugun arazoien artean, gela arruntetako haur-ugaritasuna ere azpimarratu dugu.

Eskolaurrean, denok dakigun bezala, euskararen irakaskuntza oso berezia da. Haurrak ez du bere ikasketen kontzientziarik; dena —nolabait adierazteko— jolasaren bidetz ikasten du; irakasketa honetarako nahi eta nahiezkoa zaigu eskola tradizionalaren eskemekin haustea; euskaraz egin dezaten, haurrak mila situazio desberdinen aurrean jarri beharrean aurkitzen gara; haurrek esandakoa, gure belarrietara iritsi behar zaigu; gelako haur guztiak banan bana hartu behar ditugu, eta abar. Hau dena, ezinezkoa da 35 haur dagoen gela batean.

Gure ikastolan haur erdaldunen gela hauek sortzekotan genbiltzanean, arlo hau ere kontuan izan genuen, eta 15 haur inguruko gelak iruditu zitzaizkigun egokienak.

Bestalde, haur erdaldunen irakasleok egiten dugun galdera hauxe da: Zer irakatsi behar diegu haur hauei? Orain arte alferrikakoa izan da honuntz eta haruntz bueltaka ibiltzea, ez bait zegoen deus ere prestaturik —eta oraindik ere ezer gutxi—; azken finean, ondo edo gaizki, nor bere programazioak egin beharrean aurkitzen zen. Egun, programazio hauek egiten jarraitzen dugu. Normalean, 15 egunaldiko programazio orokorrrak izaten dira eta gero egunero, hurrengo eguneko lanak pres-

tatzen ditugu. Lan hauek prestatzeko, komenigarria ikusi genuen iaz, eskol orduetatik kanpo prestakuntzarako ordubete gehiago ikastolan igarotzea. Aurten horrela gabilta, baina oraingoz behintzat ordu hori ez digute ordaintzen eta egoera honetaz aspertzea ere gerta daiteke. (Esan beharra dago beste zenbait irakasleren prestakuntz orduak ordainduak direla. Zer gertatzen da? Horien lana garrantzitsuagoa ote?..).

Orain arte gure programak Ministraritzak argitaratu zuen liburuxka gorritik atera izan ditugu («El lenguaje en la Educación Preescolar y Ciclo Preparatorio». Estudios y experiencias educativas serie Preescolar - n.º 6), eta 4 eta 5 urteko haurren programak, oraindik ere horretan oinarritzen dira. Hiru urtekoentzako berriz «Txalo pin txalo» erabiltzen dugu orientabide bezala. Azken egun hauetan «Ikusi makusi» metodoa ere erosi dugu, baina ez dugu oraindik erabiltzen.

Dena dela, zenbait kasutan, gehienetan ez bada, intuizioz jokatuz beharrezko aurkitzen gara. Zer da lehena, hau edo beste hura? Zein da euskara ikasteko progresioa? Zeintzu dira gure hizkuntzaren zailtasun berezienak? Zeintzu dira oinarritzako estrukturak? Gehiegi eskatzen ote diegu gure haurrei?...

«Programatu» hitza esaterakoan, programatu behar dugun hori ezaguna zaigula suposatzen da; kasu honetan, beste gaietan ez bezala, ez da hau gertatzen. Beraz, euskara gai bezala programatzerakoan, ikaragarritzako zailtasunak aurkitzen ditugu, ez bait dakigu argi eta garbi nondik nora jo behar dugun. Irakasleak irakasle besterik ez gara, baina herri honetan irakasleari hizkuntzalari, psikologo, filologo eta pedagogo izatea eskatzen zaio.

Materialak

Bestaldetik materiala dago: laminak, diapositibak, tokadiskoa, kaxetxak, txotxongiloak, arbela, ipuinak... Oreretan orain arte behinik behin, ez dugu oztopo handirik aurkitu materiala erosteko; urtero, behin presupostua onartuz gero, beharrezkoak erosi egin izan ditugu; arazoa bestelakoa da. Gure eritziz gauza ez da merkatuak eskaintzen dituen gauza guztiak gureganatzea,

baizik eta tresna bakoitzari posibilitate guztiak ateratzea, hau da, tresnen erabilkerak oro ezagutzea. Honek ikasketa batzuk eskatzen ditu, baina zoritxarrez, ez dugu inon horrelako ikasketarik egiten, dena esperientziaren menpean jartzen dugu. Esperientzia hitza oso maite dugu, baina beldur gara ez ote duen zerbait izkutatu nahi izango. Esperientziak, egia da, gauza asko erakusten ditu, baina ez gaitezen engana: ez dezagun pentsa honek izan behar duenik gure ikastiturri bakarria, pertsonak ere bere mugak ditu.

Gure ustez, material honen erabilkerari buruz, noizean behin ikastaro batzuk prestatu beharko lirateke, zeren eta askotan gai orokor eta abstraktuetara heltzen gara eta eguneroko lana ahantzi egiten dugu.

Honekin batera motibazioaren arazoa dago. Haur erdaldunak berez euskararekiko inongo motibaziorik ez duela esaten badugu, egia handi bat besterik ez dugu esaten. Baliteke tar-teka euskaraz mintzatzeko halako gogo bat adierazten duen haurren bat aurkitzea, baina hau ez da eguneroko kontua; beraz, haurraren jokabidea aldatzen saiatu beharko dugu. Nola lor aldaketa hau? Haurrari, atsegin dituen gauzak eskainiaz. Euskara atsegingarri izatea lortzen ez dugun bitartean —eta hau ez da erraza—, ezer gutxi lortuko dugu.

Ebaluaketak

Azkenik, ebaluaketei buruz zerbait. Orain arte nahiko ahazturik genuen ebaluaketaren arloa. Iaz, eta Ichenengo aldiz, hasi ginen ebaluaketa hauek egiten. Ikasturte honen haseran, ebaluaketen premiaz mintzatu ginen eta hiru hilabetez behin egitekotan gelditu ginen.

Talde txikiak ditugunez, ebaluaketa hauek grabazio bidez egin ditzakegu eta gehienetan behintzat horrela egiten ditugu. Grabaketak, beste baliorik izango ez balute ere, oso interesgarriak gerta daitezke irakasleentzat. Bi helburu nagusi dituzte orain arte egin ditugun ebaluaketek: alde batetik, zein neurritaraino menderatzen duten euskara ikustea, eta bestetik ikasturte bakoitzean noraino iritsi beharko luketen finkatzea.

III. ESKOLAURREKO GELEN ANTOLAKETA

<i>Ikasturtea</i>	<i>Urteak</i>	<i>Gela Motak</i>		
78/79	3	A	B	C
	4	D	D	
	5	D	D	
79/80	3	A	B	C
	4	A	B-C	
	5	D	D	
80/81	3	A	B	C
	4	A	B	C
		A	B	C

A: Euskaldunen gela

B: Ulertzen dutenen gela

C: Ez dakitenen gela

D: Gela arrunta, hau da A+B+C

IRUNGO IKASTOLA

I. BEREIZKUNTZA: ZERGATIK? ZEIN MOTATAKOA?

Erdaldunak ugaritzen

Irungo ikastolan beti izan dira euskararik ez zekiten haurrak. Hasieran haur erdaldunak gutxi zirenez haur euskaldunekin nahasiz euskalduntzen ziren. Baina azken urte hauetan izugarri handitu da haur erdaldunen kopurua, erdiak baino gehiago izateraino.

Euskaldunak erdaraz mintzatzen zirelako eta erdaldunek euskaraz ikasten ez zutelako, bi multzoak bereiztea erabaki zen. Erdaldun hutsez osaturiko lehen taldeak 1974-75 ikasturtean eratu ziren, urte honetan bi talde euskaldun eta bi erdaldun osatu zirelarik. Ikusten denez, haur erdaldunen kopurua izan zen bi multzotan bereizteko arrazoi nagusia.

Hurrengo lau ikasturteetan ez zen haur erdaldunekin inolako plangintza berezirik eraman. Erdaldunek eta euskaldunek programaketa bera jarraitzen zuten. Hiru urteko haur erdaldunekin

saio bat egin zen, hasieran ama-hizkuntza erabiliz, gero emeki emeki euskara sartuz joateko. Hau inolako hizkuntz programaketarik gabe egin zen, eta esperientzia ez zen bukatu.

Gauzek horrela jarraitu zuten 1979-80 ikasturtera arte. Ikasturte honetan plangintza aldatu genuen honako arrazoï hauengatik: a) haur erdaldunek ezin zuten besteen programa jarraitu, ez bait zuten euskara menderatzen; hau frogatu genuen OHOn gertatzen ziren (eta gertatzen ari diren) frakasoak ikusirik; b) bestalde eskolaurreko azkeneko kurtsoan (5 urte) eta OHOk lehenengoan (6 urte) idazketa eta irakurketa oso garrantzitsuak direnez, haur hauei laguntza berezi bat eskaini behar genielá iruditu zitzaigun.

Talde-antolaketa berria

Gure esperientzia bost urteko bi talde erdaldunekin hasi zen. Talde hauek hogeitamarna haur zituzten. Talde bakoitzean batzu nahiko ongi ari ziren hizkuntz mailan; beste batzuk, ordea, irakurketa eta idazketa ez zitzaketen inola ere euskaraz jarrai.

Talde bakoitzeko haur atzeratu horiek (10 edo) andereño batek hartzen ditu gela berezi batean, euskara intentsiboki lanitzeko. Bitartean hobeto daudenek ere hizkuntza lantzen dute.

Eguna modu honetara antolatzen dugu:

Goiza 1. ordua: A taldea Atsedena dia. 2. ordua: B taldea
Arratsaldea 1. ordua: B taldea Atsedena dia. 2. ordua: A taldea

Zergatik antolatu genuen honela? Ezin genituen taldeak zatitu, oso txikiak gelditzen zirelako. Bestalde, haur atzeratuekin talde txikiagoak egiteko ahalbidea ematen zigun plan honek.

Haurren erantzuna oso ona izan da, oso pozik etortzen baitira «gela txikira». Ez dugu errefusik sumatu.

II. EUSKARA IRAKASTEKO METODOLOGIA

Haurrek euskara ikasten dute euskal giroan murgiltzen ditu-

gulako. Baina frogatuta dagoenez, hau ez da aski eta hizkuntza sistematikoki irakatsi behar dugu. Horretarako ikasturte osorako programaketa egin dugu. Programa honetan hiztegia, deklinabidea, aditza, adjektiboak, hotsak, menpeko esaldiak... eta abar jaso ditugu, haurren adina kontutan harturik. Programa orokor hau hamabostaldiroko programatan zatitzen dugu, hauetako bakoitzaren ardatza interes-zentru bat delarik. Programa honen edukinak jolas-ariketen bidez lantzen ditugu eta azkenik ipuinetan, giñoletan... itsasten ditugu, hizkuntza zabal eta arrunt bat eskainiz.

Lan-prozedura

Hauek dira, hizkuntza landu behar dugunean, ematen ditugun pausoak:

- a) Eredua ongi aurkeztu, zenbait aldiz errepikatuz, dago-kion ekintza egiten ari garenean. Haurrak jakin behar du zer ikasi behar duen.
- b) Haurrak eredua errepikatzen du, ekintza egiten ari den bitartean. Horretarako haurra motibatu egin behar dugu, ariketa ahalik eta gustagarrienak aurkeztuz.
- c) Eta gure ustetan garrantzitsuena: lorpen txikiena ere saritu egiten dugu. Ongi esaten duena indartu behar dugu. Bigarren hizkuntza ikasten ari denean, badirudi haurra berriro ari dela pasatzen 18. hilabetetik 24.ra bitartean ematen den «ezbai-aroa». Ezbai-aroren berezitasunak honako hauek dira: Haurrak, bere segurtasun faltagatik, pertsona nagusien onarpena bilatzen du; «entseu-errorezko» egoeran aurkitzen da eta hutsak egiten ditu hitzak gaizki aukeratzen dituenean, esanahia nahasiz. Haurra nagusien imitatzailea da eta nagusien onarpena «errefortzu sozial» bihurtzen da. Errefortzu honek hizkuntzak behar dituen automatismoak finkatzen ditu, errepikaketaren bidez. Nagusien onarpena ez badu lortzen, gaizki esan duena baztertu egiten du, eta errefortzua jasotzen duena bakarrik gelditzen da. Haurrak, bigarren hizkuntza ikasten ari denean, «erre-

fortzu sozial» hau behar du. Eta askotan gure joera erabat kontrakoa izaten da, hutsak azpimarratzen ditugu eta ez lorpenak.

Bideak

Aipa ditzagun orain erabiltzen ditugun bideak. Garrantzitsuena *jolasa* da. Egoera bereziak antolatzen ditugu jolasaren bidez, aurretik erabili behar ditugun egiturak, aditzak etab. landuz. Adierazpena lantzeko, adibidez, ipuinak, antzerkiak, txotxongiloa, diapositibak, dendak, grabaketak etab. erabiltzen ditugu. Toki faltaz, ezin ditugu hemen zehazki azaldu jolas eta ariketa guztiak, baina guretzat onena den ikastresna adieraziko dugu: *irteerak*.

Gaiak girotzeko eta hiztegia lantzeko ezin hobekak dira irteerak. Irteera gaiaren arabera egiten dugu: mendira, hondartzara, dendetara... Eta minimoki programatzen dugu: hiztegia, egiturak, aditzak... Gauzak ikusten ari garen bitartean diapositibak egiten ditugu, gero irteeraz oroitzeko eta hiztegia lantzeko, iragana lantzeko oso ona da. Irteera gai delarik, marrazkiak egin erazten dizkiegu eta haur bakoitzak bere ipuina kontatu behar du. Irteeran, ahal bada, oroitgarriren bat erosten dute beste ikastresna garrantzitsuan, *dendan*, erabiltzeko. Hau izugarri gustatzen zaie eta oso motibagarria da. Gaiak bizitasun handia hartzen du eta irteeran ikasitako gauzak ez dira ahazten.

Ebaluaketak

Bukatzeko, esan dezagun zerbaite ebaluaketei buruz. Hiru hilabetez behin proba bat egiten dugu grabaketaren bidez. Probak hiru zati ditu:

- a) Haurrak marrazki bat egiten du eta horren arabera ipuin bat kontatzen du.
- b) Denei ipuin bera konta erazten diegu: *La Galera-ko ikastola*. Hau aukeratu dugu, deskribatzen duen egoera eta gure haurrek bizi dutena berdina direlako.
- c) Hiruhilabetekean landu ditugun egitura, aditz eta abarren arabera hoge galdera jartzen dizkiegu.

ARRASATEKO IKASTOLA

I. ARAZO BERRI BATEN AURREAN

Erdaldunen portzentaia garaia

1974ean Arrasate ikastolaren «Epe luzerako plana»ren helburuetariko batek hala zioen: «Arrasateko populazioaren %75 bereganatuko du euskalduntzeko Ikastolak». Eta aipaturiko helburuaren hariari jarraituz, hara nolako errealitatearekin egiten dugun topo: gure ikastolako Eskolaurrea masifikatua aurkitzen da, urtero urtero lauzpabost gela ireki beharrean izan gara; 1977-78 ikasturtera arte haur euskaldunek osatzen zuten gehiengoa eta erdaldunak horrela euskaldunekin integratzen ziren nolabait; baina 1977-78 kurtsoan ikastolara sartu ziren haurretatik %40 erdaldun hutsak izan ziren, eta gauza bera gertatu zen 1978-79 ikasturtean.

Lehen, haur erdaldunak euskaldunekin nahasten ziren, hauentzat egindako programak jarraituz (tratamendu bera emanez). Baina erdaldunen portzentaia hain garaia izanik aipatu urteetan, lehe-

nengo kezkak hasi ziren azaltzen, eta haur berrien banaketa egiten hasi ginen. Banaketa hizkuntzak berak sortarazten zuen, ez guk.

Lehendik zeuden haurrak ez genituen banatu; hauek tratamendu bera hartuz jarraitzen zuten, nahiz eta garbi ikusi hemen ere zerbait egin behar zela. 1978-79 ikasturtean garbi geratu zen haur erdaldun asko ez zirela besteen mailara iristen. Arazo hauek azaldu zitzaizkigun: a) haur erdaldun askoren ulermen-maila ez zen nahikoa, ezta adierazpen-maila ere; b) haur erdaldun askoren eta andereñoen arteko komunikazioa euskaldunen eta andereñoen artekoa baino motzagoa zen sarritan: haurrak, nahiz eta jakin, inhibituta gelditzen ziren beren esprezatzeko zailtasunengatik; c) jolas-orduetan erdara gehiegi entzuten zen bai erdaldunen artean, bai euskaldunen artean ere.

Soluzio bila

Arazo guzti hauek ikusirik, hurrek OHO euskaraz jarraitzeko menderatu behar zuten gutxienezko euskara-maila finkatzea izan zen gure hurrengo pausoa. Gure ustez, gutxienez puntu hauek bete behar zituen haurrak OHO euskaraz jarraitzeko: gelan hitzegiten zen guztiaren ulermena; eguneroko esamoldeak menderatzea eta erabiltzea; ipuin errazak esateko gai izatea; deklinabide-formak menderatzea.

Gure eritziz andereñoak nahiko gaitasun zuen, haurrak, esandako puntuak betetzen zituen ala ez ikusteko. Hala eta guztiz, fidagarritasun bat eman nahiz, proba batzu pasa zitzaizkien euskaldunen geletan kili-kolo zebiltzan haurrei. Proba hauek hiru koordinatzaileen artean gertatu ziren eta beraiek pasa zituzkieten haurrei ere.

Gurasoen kezkak

Taldeak 20-22 ingurukoak ziren, bakoitzak andereño bakarra zuelarik. Gurasoei antolaketa berria azaldu zitzaizen eta gehienek onartu egin zuten. Guraso erdaldun gutxi batzu gogor azaldu ziren proposaturiko banaketa berriaren kontra. Hauen-

tzat haur euskaldunekin nahastea zen beraien haurrak euskalduntzeko bide bakarra. Eta guraso hauetariko batzuk atera egin zituzten beren haurrak ikastolatik. Gurasoek jartzen zituzten oztopoak honako hauek ziren: gelaz eta taldez aldatzea; andereñoz aldatzea; programa konkreturik eta helburu tinkorik eza; esperientziarik eza; haur euskaldunengandik berezirik, nola egin zezaketen euskaraz erdaldunek; sozial arloko kezka: erdaldunak izateagatik euskaraz ez zekitelako maila sozial baxuagoa omen zuten, eta euskaldun bezala agertu nahi zuten.

Gurasoei, euskaldunen geletatik erdaldunenetara, eta alderantziz, pasatzeko posibilitatea zabalik uzten zitzairen, hau batzutan praktikara eraman izan den bezala. Aldaketa euskaldunenetatik erdaldunen geletara suertatu izan da.

Gaur egun, haurrak ikastolara etortzen direnetik bertatik egiten da berezketa. Eta bi urtez onartzen ditugunez, gurasoei zuzenduak doaz gure kriterioak. Gurasoek euskal giro batean hezitzen badute beren haurra, bai beraiek euskaldunak direlako, bai haurra zaintzen duenak edo beste norbaitek euskaraz dakielako, euskaldunen taldean sartzen da; bestela, erdaldunenean.

Taldeen antolaketa

Eta haurrak auzo desberdinetan aurkitzen direnez gero (zortzi ikastetxe desberdinetan), taldeen kopuruak nolabaitekoak irtetzen zaizkigu, nahiz eta 20-22koa hartu tope bezala. Egun, talde hauek ditugu:

2 urtekoak	3koak	4ekoak	5ekoak	O.H.O. 1	O.H.O. 2	
1 (20)	1 (23)	1 (29)	1 (20)	1 (19)	1 (19)	
1 (16)	1 (21)	1 (24)	1 (21)			
1 (20)	1 (24)	1 (27)	1 (23)			
1 (20)	1 (20)					Guztira:
1 (21)						17 (367)
5 (97)	4 (88)	3 (80)	3 (64)	1 (19)	1 (19)	

Iaz, OHOkoko lehen kurtsoko esperientzia ikusiz, identifika-

zio arazoarekin egiten genuen topo eta aurten OHOko lehen eta bigarren kurtsoetako gaiak bi irakasleren artean ematen dituzte: batak euskara eta gizarte eta natur arloak euskaraz, eta besteak irakurketa eta idazketa eta matematika erdaraz, bi gletan.

Bost urteko bi talderen artean andereñoak gelaz trukutzen dira. Bi andereñoak bi hizkuntzez baliatzen dira, bata gela batean, bestea bestean. Irakurketa eta idazketa erdaraz ematen dira. Bost urteko hirugarren taldeak andereño bakarra du, bi hizkuntzak erabiltzen dituena.

II. PROGRAMARIK EZA

Aurreko atalean esan dugun bezala, haur asko oso maila apalean zeuden euskarari zegokionez eta ez ziren gauza gelako prozesua euskara hutsean jarraitzeko. Horretaz kezkatuak egin genuen aipaturiko berezketa.

Orain, lehen esan ditugun arrazoiez gain, haurren euskara-maila zergatik zen hain eskasa azaltzen duen beste bat aipatuko dugu: programa zehatzik eza, hain zuzen. Eta hau arrazoi nagusienetako bat dela uste dugu.

Hasiera batetan, haurren ama-hizkuntza kontutan hartu gabe, gauza bera eskaintzen zitzaion erdaldunei eta euskaldunei. Gela barruko haur erdaldunen portzentaia ez zen euskaldunekin integratzeko arrazoizkoa. «Nahasitako» gela horietan haurrei eskaintzen zitzaizkien ere nolabaiteko programa edo bidea jarraitzen zuelarik, gainera.

Haurrak banatu ondoren, programaketa bereziak egiten hasi ginen. Haur elebidun guztientzat metodologia eta programaketa batzeko asmoz, urrats berriak ematen hasi ginen 1979-80 ikastaroan. Andereño batzuk, ordea, ez zuten programa eta metodologia jarraitzen, nahiz eta horiei ere egindakoa proposatu.

Halako programaketa bat moldatzea guztiz beharrezkoa ikusten dugu, helbururik gabe ezin bait da ibili. Eta norabait heltzeko bidea urratu behar. Metodologia bide bat jarraitzea da, ez besterik. Eta metodologia asko egon arren, bat aukeratzea

beharrezkoa iruditzen zaigu, eta ez hoberena delako, haurrak urtero metodologiaz aldatzen ezin ibil daitezkeelako baizik batez ere; gainera, aukeratutako bidea ona ala txarra den jakiteko, urte batzuren artean probatu beharra dago.

Eta metodologia baten eraginkortasuna kontrolatzeko nahitaezkozkat jotzen ditugu ebaluaketak. Eta hori, ikasleen hizkuntz mailako aurrerakuntza neurtu eta metodologiaren eraginkortasuna egiaztatzeko, hain zuzen.

III. ERDARA IKASTOLAN

Ikastoletako euskararen ahulezia

Haur erdaldunak euskalduntzea ez da batere erraza gaur egungo egoeran. Haur «euskaldunek» ere oso euskara traketsa erabiltzen dute zoritzarrez. Ikastola askotan entzuten den oihua da: «Gure ikastolan euskara baino gehiago entzuten da erdara». Eta salbuespenak salbuespen, gizartearen, ingurunearen eraginez gertatzen da hori, irakasle askoren eritziz. Irakasleen eginahalek ez omen dute oihartzunik izaten kanpoan.

Euskadin erdal giro batetan murgildurik gaudela ukatu gabe, ez ote da aitzakia izango, ikastoletako euskararen egoera hain makala izatearen errua «kanpoko» faktoreei egoztea? Izan ere, ikastola askotan ez da zentzuzko programaketarik ikusten; gela batetik bestera izugarritzko aldaketak sumatzen dira, bai programaketan, bai metodologian; askotan ez da euskaraz emango klasea, baina euskara irakatsi gabe?

Eta giro honetan aspaldidanik gaudela dirudi. Egoera larria, bai, baina ez ote gara egoera horretan finkatu? Ez ote gaude estankaturik? Arazo berri hauekin topo egin dugunean, zer gertatu da? Irakasle asko ez daude prest elebidunen arazoari adarretatik heltzeko, arrazoi asko direla medio.

Hasieratik, aurreritzi bat uxatu eta baztertu behar dugula uste dugu. Ikastoletan euskaraz eman izan ohi da heziketa osoa. Baina ikastolen helburua ez dugu uste haurrak euskara huts-hutsean hezitzea denik. Errealitatea ez da horrela. Euskal Herria euskaldundu nahi badugu, gauden egoera kontutan hartu

behar dugu eta ez premisa faltsuetatik abiatu. Hasieran oker, bukaeran zer? Eta haur erdaldunen kopurua haunditu denean eta jarraitutako bideak okerrak izan direla konturatu garenean hasi gara kezkatzen.

Aldatzeko beldurra

Hortik kanpo, beste arrazoi bat beldurra, segurtasunik eza dela uste dugu. Eta beldur horren azpian ez ote dago lasaitasunik? Lasai gaude betiko egoeran; hortik irteteak mundu berri batean murgiltzea eskatzen du eta hori ez da gauza atsegina. Haur elebidunen esperientziak nahiko berriak dira gure artean. Bidea egin gabe dagoenez gero, guk urratu behar dugu eta esperientzia desberdinetan gaude sarturik, oker edo zuzen goazen jakin gabe.

Eta irakasleen lanek, erdaldunekin daudenenek behintzat, nekka eta etsipenarekin egiten dute topo. Ez da, askotan, aurre-rapen haundirik ikusten haur horiengan eta, zerbait ikusten denean ere, nahikoa izango ote den zalantza geratzen zaigu. Hala ere, ez dugu dena beltz ikusten. Laino tartetik noizbehinka sarturiko izpien argitasunak piztuta mantentzen du gure itxaropena. Lan berri bat egiten ari gara; gure sormenak eta kreame-nak badu zer esanik. Aurrera, bada, eta ez ets!

IV. IKASTOLA ZENBAKITAN

IKASTOLA ZENBAKITAN

	S. Fko.	237	8
	Ferial	60	2
	Pablo Uranga	93	4
	Santa Teresa	109	4
Eskolaurrea	Musakola	77	3
	San Andres	66	3
	Uribe auzoa	158	6
	Erguin	66	2
		866 haur	32 gela

	Gazteluondo	534	7+11
O.H.O. 1-2	Ferial	163	5
	San Antolin	154	5
		851 haur	28 gela

Guztira: 1.717 haur

Eskolaurrea:

	<i>Euskaldunak</i>		<i>Erdaldunak</i>	
2 urte			97	(5)
3 urte	33+34+33+33+29	(5)	24+24+20+21	(4)
4 urte	33+34+31+30+33	(5)	29+26+23	(3)
5 urte	28+31+29+29+31+33+33	(7)	19+23+21	(3)
	537 haur		17 gela	329 haur
	(% 62)		(% 38)	15 gela

Ikastola osoan:

Euskaldunak % 79

Erdaldunak % 21

BEASAINGO IKASTOLA

ESPERIENTZIA BERRIA

Haur erdaldunen ugaritasuna

Ikastolak sortu zirenean, euskaldunak ziren bertara joaten ziren haur guztiak. Baina urtetik urtera ikastolak haziz joan dira eta gaur egun ez dira euskaldunak haur guztiak; areago, ikaslegoaren zati handi baten ama-hizkuntza erdara da. 1978-79 ikasturtera arte, haur erdaldunak eta euskaldunak talde beretan sartzen ziren, adinaren arabera noski. Baina honek zera erakutsi zigun: batetik, haur euskaldunek ez zutela behar hainbat aurreratzen (hizkuntzari zegokionez), erdaldunek giroa erabat erdalduntzen zutelako; eta bestetik azken hauek ere ez zutela behar hainbat aurreratzen. Arazo honen aurrean egokia iruditu zitzaigun euskaldunak eta erdaldunak bereiztea. Erabaki hau hartu ondoren, Batzordeak eta Zuzendaritzak horren berri eman zieten gurasoei. Ikasturtea hasi ondoren, bilera bat egin zen gurasoekin, haurrak bereiztearen zergatia

garbi adieraziz, arrazoi pedagogikoengatik eta hizkuntzagatik egiten zela esanez. Lehenengo urtean ez genuen oztoporik aurkitu, baina hurrengo ikastaroetan, haurrak diskriminatzen ote genituen edo horrelako zerbaiten kezka agertu zuen zenbaitek.

1978-79 ikasturtean 85 haur sartu ziren ikastolan eta haue-tatik %40 erdaldunak ziren. Bi urtekoen artean, 16k ez zeki-ten euskaraz: 11ren gurasoak erdaldunak ziren, 3renek oso gutxi zekiten euskaraz eta 2ren aitek ongi zekiten. Hiru ur-tekoeen artean, 13k ez zekiten euskaraz: 9ren gurasoak erdal-dunak ziren eta beste 4en aitek bazekiten euskaraz (amek ez, ordea).

Esperientzia berria hasi aurretik, harremanetan egonak gi-nen zenbait ikastetxerekin eta bi posibilitate zeudela ikusi genuen: bata, andereño bakar batez baliatzea, eta bestea bi andereñoz baliatzea. Lehenengo posibilitatea aukeratu genuen guk.

Lehenengo hilabetean, andereñoa eta ikastolako giroa eza-gutu arte, dena erdaraz egin zitzairen haurrei. Gero, hauek ingurua ulertu arte, euskaraz eta erdaraz ematen genituen gai berak. Bigarren hiruhilabetekoan, euskaraz egiten zitzairen gehienbat, ulertzen ez zutena erdaraz adieraziz. Andereñoaren eta haurren arteko elkar-hurbiltze hau mimika, psikomotrizi-tatea eta marrazki asko erabiliz egin genuen. Gaur egun eus-kararekin identifilatzten gaituzte, nahiz eta hasiera hartan er-daraz egin.

Lanaren antolaketa

Gai bat hartzen genuen hilean eta horren inguruan lan-tzen genituen arlo guztiak: psikomotrizitatea, plastika etab., eta morfosintaxia bereziki. Egunean hiru saialdi egiten geni-tuen «drill» batzu harturik. Adinaren arabera luzatzen ziren saialdi horiek. Honetaz aparte, gelako giroa euskalduntzen saiatzen ginen. Haurrek erdaraz esaniko esaldiak askotan errepí-katzen genituen euskaraz eta gaizki esaten zituztenak era berean zuzentzen genituen.

Deklinabidea lantzeko momentu bereziak aukeratzen genituen: etxetik zetozenean, ikastolatik irtetzerakoan..., norekin?, nondik?, nora?, non? eta horrelakoak lantzeko.

Zenbait ariketa ikastalde erdaldunak binaka elkartuz egiten genuen. Garrantzi handia du honek guretzat. Andereño batek agerpen bat egiten zuen bitartean, bestea hurrekin zegoen eta hauek motibaturik sentitzen zuten beren burua.

Euskara lantzeko bideak

Euskara lantzeko bide asko erabili dugu. Batzu aipatuko ditugu: zenbait ekintza praktikoa (etxetik gauzak ekarriz, ikastolan janez, etab.); marrazkiak, hurrek eginak eta andereñoak zenbait ekintza, egoera etab. adierazteko erabiltzen dituenak; filminak: astean bi egunez hiru ordulaurdeneko saialdiak; mimika: asko erabili dugu mendira irteera bat, ohetik jaikitzea, garbitzea, janzteia, eranztea, gosaltzea etab. adierazteko (eta hau galderak eginez egiten dugu, ahoskatzeari garrantzi handia emanez); ipuinak; giñola, motrizitatea; gela barnean enkarguak egitea; abestiak; bertsoak, etab.

Esperientzia hasi genuen ikasturtean, bigarren hiruhilabeteakoan hurrek gehiena ulertzen zutela konturatu ginen; plastika eta psikomotrizitatea lantzean, hurrek hitzak esaten hasi ziren. Urte horren bukaerarako zera lortu genuen: hurrek gehiena ulertzea, beren artean euskaraz egitea (batzutan), esaldi motz batzu egitea.

Bigarren urtean aldaketa handia nabaritu genuen: elkarriketa motz batzu lantzen genituen; hurrek beren artean nahikoa erabiltzen zuten euskara; erdarazko hitz bat ezezaguna egiten zitzaizenean, euskaraz nola esaten zen galdetzen ziguten; etxean jolasterakoan hurrek euskara erabiltzen zutela jakin genuen gurasoengandik.

1979-80 ikasturtearen bukaeran ebaluaketa bat pasa zitzaizen 4 urteko hurrei, eta ebaluaketa horretan landutako 9 gaietatik 96 hitz erabili ziren hiztegi aztergai moduan; batez beste, haur gehienek menderatzen zuten oinarritzotzat jotzen

zen hiztegia. Probako izenetatik %90 erabiltzen zituzten, batez beste, taldeko haurrek.

Egiturak neurtzerakoan, hogeitamabi egitura erabili ziren oinarri bezala. Ulermenaren aldetik ez zegoen atzerapenik, nahiko ongi ulertzen zuten oinarritzko euskaran adierazten zitzaiena. Adierazpenari dagokionez, bazeuden taldean nahiko ongi mintzatzen zirenak, baina gehienetan era bateko edo besteko zailtasunak agertzen ziren ulertzen zutena hitzez adierazteko orduan. Deklinabidea poliki erabiltzen zuten kasu gehienetan.

Aurten ere ebaluaketa berriro egiteko asmoa dugu. Horrelako ebaluaketak egiteko, teknikoak behar ditugu, irizpide berak dituzten pertsonak, ez bait dago tresna egokirik guk neurtu nahi ditugun helburuak aztertzeke.

Esperientzia berriaren eskakizunak

Horrelako esperientzia bat aurrera eramateko, taldeek txikiak izan behar dute; izan ere, denek hartu behar dute parte eguneroko ariketetan. 16tik gorako taldeak haundiegiak dira gure ustez.

Bestalde, lan honi ekin behar dioten irakasleek prestakuntza egokia beharko lukete. Orain arte borondate hutsez aritu gara. Horregatik, galduta bezala aurkitu izan gara hainbat eta hainbat aldiz, askotan zer egin behar dugun eta nora goazen jakin gabe. Lan honetan ari garenok elkar animatuz egin dugu aurrera. Laguntza falta izugarria izan dugu, bai Juntaren aldetik, bai Erakunde ofizialen eta beste irakasleen aldetik. Baldintza hauetan laguntza morala behar dugula uste dugu. Erdaldunen geletan gaudenok hilean behin elkartu beharko genuke, elkarren berri jakiteko eta nor bere esperientzia besteci ezaguterazteko. Lanez gauditurik gaudenez gero, egokia izango litzateke hilerro arratsalde batez liberaturik egotea.

Bukatzeke, esan dezagun sei gela daudela Beasaingo ikastolan haur erdaldunentzat. Erabiltzen ditugun materialak honako hauek dira: *Pintto*, *Tina eta Ton* (filminak), Santillana-ren muralak; *Txilibitu danbolin*; Hezkuntza eta Zientziarako Ministraritzaren liburuak (6.a), eta beste zenbait liburu.

ESKORIATZA. ALMEN

I. TALDE-BANAKETA AHOZKO ADIERAZPENAREN ARABERA

Euskara galtzen

1977-78 eta 1978-79 ikasturteetan aldaketa nabariak sumatu genituen OHOk lehenengo mailan haurren hizkuntz jokabideari buruz. Alde batetik, joera haundiagoa zuten haurrek, ikasgelatik kanpoko aktibitateetan, gaztelania erabiltzeko. Honekin batera, orain arte ezezagunak ziren interferentziak agertu ziren euskararen joskeran. Bestalde, haur erdaldunen portzentaian nabaria izan zen aldaketa: %13tik %33ra pasa zen ama-hizkuntza bezala gaztelania zuten haurren portzentaia. Baldintza hauetan, talde osoak programaketa bera jarraitzea ezinezkoa zen. Gauzak horrela, honako datu hauek ezagutzea beharrezkotzat jo genuen:

- a) zein giro aurkitzen zuten haurrek etxean eta ingurunean euskarari buruz, eta, ondorioz, euskaraz egiteko joera zuten ala ez;

- b) haurren hizkuntz maila desberdinak;
 c) portzentaiak;
 d) hizkuntz maila desberdinak kidegarriak ziren ala ez. Kidegarriak izan arren, portzentaia kontutan harturik deskidegarri bihurtzen zitzaizkigun ala ez ere ikusi nahi genuen (%20ko portzentaia baino kidegarriak kontsideratzen ditugu, hortik gora ez).

Giroa eta euskaraz egiteko joera

Azterketak portzentaia hauek eman zituen:

	%
1. Etxeko eta inguruneko giroa faboragarria, eta euskaraz egiteko joera	55,5
2. Etxeko giroa faboragarria, ingurunekoa desfaboragarria, eta euskaraz egiteko joera	62
3. Etxeko giroa desfaboragarria, ingurunekoa faboragarria, eta erdaraz egiteko joera	18
4. Etxeko eta inguruneko giroa desfaboragarria, eta erdaraz egiteko joera	20
	38

Hizkuntz mailak

Hizkuntz mailak mugatzeko, puntu hauek hartu ziren kontutan:

- esaldi bakunaren erabilera
- esaldi konposatuaren erabilera
- izena mugatzea
- izena eta izen-laguna mugatzea
- nor-markaren erabilera
- adjektiboen erabilera
- aditz-jokoa orainaldian eta lehenaldian
- subjektuaren eta predikatuaren arteko komuntadura
- adberbioak

Proba pasa ondoren, lau taldetan mailakatu genituen haurrak: A taldean, estruktura guztiak, eta ongi, erabiltzen zituztenak; B taldean, hutsik ez egin arren estruktura guztiak erabiltzen ez zituztenak; C taldean, esaldiak egin arren, aditz-formak aldatzen ez zituztenak, eta D taldean esaldirik osatzen ez zituztenak.

Portzentaiak honako hauek izan ziren: A taldean %43; B taldean, %25; C taldean, %18, eta D taldean, %14.

Datu hauen aurrean, eta ama-hizkuntza bezala erdara zuten haurren portzentaia %20tik gorakoa izanik haur horiek bestekin nahastea ez zela egokiena eritziz, bide berri bat aukeratu genuen.

Sistema berria

1978-79 ikasturtean honela banatu genituen OHOko lehen mailako haurrak:

1. A	1. B	1. D	1. E
4 C+8 B+15 A 27	4 C+9 B+15 A 28	4 C+8 B+15 A 27	14 D+6 C 20

1.E gela *formula berriko* gela zen. 20 hurrek osatzen zuten taldea. Andereño batek hartu zituen bere gain. Idazketa eta irakurketa atzeratuz, ahozko adierazpena intentsifikatu zen.

Ikasturte osoa tratamendu honen barruan egin zuten. 1979-80 ikasturtean besteekin nahasi genituen, baina kurtso honen erdialdera desberdintasun haundiak ikusi genituen ahozko adierazpenari buruz, eta berriz ere formula berri baten bila hasi ginen.

1980-81 ikasturtean esperientzia berri bat hasi dugu talde batekin. Talde honetan, gehienak aurreko esperientzian parte hartutakoak dira; gainerakoak beren gogoz, edo gehienetan andereñoaren aholkuz, sartutakoak dira.

Talde hau aurten 3. maila ari da egiten. 24 hurrek (8 neskak eta 16 mutilek) osatzen dute. Bi andereño sartzen dira gelan: batak gaztelania ematen du eta besteak, tutoreak, gainerako arlo guztiak euskaraz. Gaztelania ikasturtearen hasieratik sartu dugu, astero lau orduz. Beste arlo guztietan gainerako taldeen programaketa bera jarraitzen dute. Ahozko adierazpena lantzeko programaketa eta material berezia dute. Ordugegitik kanpo bi ordu eskaintzen dizkiote astero antzerkiari, aktibitate honetan gelako haur guztiek parte hartzen dutelarik.

1980-81 ikasturtean OHOk lehen mailara sartu diren hurrekin ere talde berezi bat egin behar izan dugu ahozko adierazpenari dagokionez. Haurrak banatzeko goian aipaturiko eredu jarraitu genuen. Taldeak honela geratu ziren:

1. A	1. B	1. D	1. E
%50 C + %50 D	% 77 A+B % 23 C	% 81 A+B % 19 C	% 80 A+B % 20 C
22	30	31	30

1.A formula berriko gela da. Lehen mailako programaketa jarraitzen dute. Programaketa berezia dute ahozko adierazpenari buruz. Astean bi orduz ematen dute gaztelania bigarren andereño batekin. Beste bi ordu eskaintzen dizkiote astero, ordugegitik kanpo, antzerkiari, eta aktibitate honetan gelako haur guztiek hartzen dute parte.

Gurasoen ama-hizkuntzaren eboluzioa

Ama-hizkuntzaren garrantzia ikusi ondoren, interesgarria izango da OHOk 1. mailako haurren gurasoak czaugarri horren arabera sailkatzea. Lau sailetan banatuko ditugu, euskaraz dakiten ala ez kontutan harturik: *a*:gurasoek badakite euskaraz; *b*:amak badaki, baina aitak ez; *c*: aitak badaki, baina amak ez; *c*: gurasoek ez dakite euskaraz.

Emango ditugun datuak azken hiru ikasturteei dagozkie.

1978-79 ikasturtean egin genuen lehenengo aldiz bereizketa. Hurrengo kurtsoan ez genuen bereizketaren beharrik ikusi. 1980-81 ikasturtean berriro egin behar izan dugu bereizketa.

Hauek dira datuak:

<i>Urteak</i>	<i>Sailak</i>		<i>%</i>
1978-79	a	b	64
	c	d	36
1979-80	a	b	67
	c	d	33
1980-81	a	b	63
	c	d	37

II. IRAKURKETA ETA IDAZKETA

1. Zenbait arazo

1978-79 ikastaroan sortutako gela bereziaren jomuga zera zen: 2 urtetako epean euskara-maila baxuko haurrak besteekin homologatzea arlo guztietan. Irakurketa eta idazketa ikasten hasteko oinarrizko estruktura, hiztegi eta hizkuntz baliabideak behar zituztela, jakin bagenekien. Baina irakurketa gaztelaniaz egitea ez zen planteatu ere egin gure artean, eskolaurrea euskaraz eta euskaldunen artean egindako haurrak baitziren. Beraz, ahozko hizkuntza intentsifikatuz hasi ginen eta denbora bercean irakurketa eta idazketa atzeratuz.

Noiz hasi irakasten?

Honela jarraitu genuen gabonak arte, baina urtarrilaren haseratik haurrak, *Zer jartzen du bemen?*, *Nola idazten da hau?* *Noiz ikasi behar dugu?*, galdezka hasi ziren. Etxekoen eragina edo eta beste geletako haurrek irakurtzen zutela ikustea izan zitekeen arrazoia.

«Madurez para el aprendizaje de la lectura y la escritura»

delako proba pasatua zuten eta 10 umek ez zuten inongo oztoporik heldutasun aldetik irakurketa eta idazketaren mekanismoa hartzeko. Hau ikusita irakasten hasi ginen eta bi fenomeno azaldu zitzaizkigun garbi: alde batetik, ahoz lantzen genituen estrukturak elkarriketa normaletan erabiltzea asko kostatzen zitzaiera (ikasitakoa errealtatera aplikatzeko pausoa zaila egiten zitzaien, baina idazteko unean egitura horiek hartzen zituzten *credu* eta *baliabide bezala*); bestetik, irakurketak eta idazketak ahoz landutako estrukturen finkatzaile bezala jokatzeko zutela.

Kurtso bukaerarako arlo honetan ez zegoen desberdintasunik beste geletakoekin konparatuz; esan beharra dago, kopuruz gutxiago izanda, atentzioa pertsonalagoa zela.

Ama-hizkuntza errespetatuz?

Orain 1. mailan dugun talde berezirako plangintza egiteko unean, gure eztabaidak izan genituen irakurketa eta idazketari buruz. Batetik, ama-hizkuntza errespetatu behar dela irakaskuntzan diotenen iritzia hedatuagoa zen azken urte hauetan. Arrasaten ere gaztelaniaz irakasten hasiak ziren; bestetik gure aurreko esperientzia zegoen eta udan egindako ikastaroetan entzundakoa. Hain zuzen, Baxok-ek zioenez, irakurketaren eta idazketaren ikaskuntzan funtzionamenduan jartzen direnak azaleko mekanismoak besterik ez dira, irakurtzen ikastea mekanismo hutsa da, kode batetaz jabetzea. Eta bestalde, irakurtzeko erabiltzen den hizkuntza da kultur hizkuntza; bestea bigarren hizkuntza bihurtzen da automatikoki.

Beste faktore bat euskararen alde ulermenaren gauen. Azken urte hauetan bizpahiru proba pasa diegu eskolaurreko haurrei eta denetan ondorioak oso onak izan dira. Beraz ulermenaren ez da oztopo gure haurrengan.

Hau dena aztertu eta eztabaidatu ondoren euskaraz behar lukeela izan erabaki genuen eta gurasoei azaldu.

Esan beharra dago haseratik lau hilabetez jardun direla eta ondorio onak ditugula. Ez dago beste geletakoekin diferentzia

nabarmenik eta denontzat jarritako gutxienezko nibelak goitik menderatzen dituzte.

2. Programazio berria

Programaketa honekin jardun diren haurrak hizkuntz maila bereziko umeak kontsideratu genituen, joan zen ikastaro bukaeraren egindako proben ondorioak ikusi ondoren.

Taldearen berezitasun batzu

Talde hau 14 mutil eta 8 neskek osatzen dute. Hauetako lauren aitak eta baten ama euskaldunak dira eta besteak guraso erdaldunen seme-alabak dira.

Eskolaurrean pasatutako proben ondorengo klasifikapenaren arauera, 11 haur D taldean sartu genituen eta beste 11 C taldean. Aipatu beharra dago, denak esaldi sinpleak egiteko gai zirela. Aurtengo haurren hizkuntz maila, haiena baino askoz hobea da. Inteligentzi eta jokaera mailan guztiz talde normala iruditzen zaigu beste taldeekin konparatuz.

Ordutegia

Honela banatzen ditugu ekintzak eta aktibitateak astean zchar: irakurketa eta idazketa, 7 ordu; matematika, 5 ordu; ahozko adierazpena, 5 ordu; esperientzia eta erlijioa, 2 ordu; dinamika, ordu t'erdi; plastika, 2 ordu; erdara, 2 ordu.

Programa eta materialak

Lehenengo mailarako dugun programa bera jarraitzen dugu, hizkuntzaren eta erdaren kasuan ezik. Programa ongi betetzen dugu eta gutxienezko nibeletan eta ebaluaketan ez dago beste 1. mailako taldeekin ezberdintasunik.

Ahozko expresioa lantzeko programa berezi bat jarraitzen dugu. Horretarako material berezia erabiltzen dugu:

1. Diapositibak:

- a) Almen-en eginiko diapositibak. Haur erdaldunen-tzako pentsatuak dira. Textua jarria dute, beraz estrukturatuak daude. Haurrek buruz ikasten dituzte textu hauek.
- b) Tina eta Ton. Libre erabiltzen ditugu. Haurrek jartzen diete textua.
- c) «Esperientzia» gaiari lotuak doazen diapositibak (Lizeokoak).
- d) Hurrei egindako diapositibak.

2. Kartulínak, ipuinak, istorio mutuak, zintak (kaseteak).

Astean zehar ahozko adierazpenari ematen dizkiogun bost orduz gainera, ordu t'erdi dedikatzen diogu giñol edo antzerkiari. Aktibitate hau ordutegitik kanpo egiten dugu. Hasiera batetan ahozko adierazpena lantzeko, hau da, estrukturak eta abar lantzeko, oso interesgarria iruditu zitzaigun. Antzerkiak buruz ikasten dituzte eta hiruhilabetez behin ikastetxe mailan eta gurasoen aurrean antzezten dituzte.

Aktibitate hauetan denek parte hartzen dute.

Beste ekintza batzuen artean, kurtso bukaeran baserri batetara eramán ditugu, beste 1. mailako haurrekin nahasturik, ahozko adierazpena aberats dezaten.

Erdara

Haur hauen ama-hizkuntza erdara denez, astean bi ordu erdarari ematea pentsatu zen, hasiera batetan ume hauei adierazpide bat irekitzeko eta egunean zehar ongi ulertzen ez zituzten gauzak beraien hizkuntzan azaltzeko asmoz. Ordu hauek beste andereño batek ematen ditu. Andereko hau ez dute haurrek inola ere erdararekin identifikatzen eta lehenengotik euskaraz zuzendu izan zaizkio andereño horri bi haur ez beste denak. Halere, badakite edozein momentutan, zerbait adierazteko euskarak laguntzen ez dienean, erdaraz mintzatzeko aukera dutela.

Gurasoekin elkarlanean

Gurasoekiko harremanek duten garrantzia kontuan izanik, hilean behin elkartzen gara guraso eta andereñoek programaketak eta gelako gorabcherak aztertzeko. Gela honetan hizkuntz arazoak garrantzi handia duenez gurasoak ahal zuten neurrian, haurrei etxean laguntzeko prest agertu ziren. Honela programaketekin batera, etxean haurrekin egiteko ariketa batzuk ipintzen ditugu.

Orain egiten ari gara ebaluaketa batzuk. Eskolaurrea bukatzean egin zuten proba bera pasatzen ari gara.

DE IKASTOLA EN IKASTOLA D'UNE IKASTOLA A L'AUTRE

En este apartado recogemos las experiencias de cinco ikastolas: Orereta de Rentería, Almen de Escoriaza, y las ikastolas de Irún, Beasain y Mondragón. Estas anotaciones recogen en realidad un problema que desborda su ámbito y que es general al país. En efecto, las ikastolas, en casi todas las zonas, se encuentran cada día más con el fenómeno del aumento de niños de lengua materna castellana o francesa, a veces en proporciones muy elevadas.

Tras varios años de experiencia y de soluciones más o menos acertadas, hoy día algunos tienden a una enseñanza diferenciada de los niños de lengua materna euskaldun y erdaldun, en contra de la tendencia mayoritaria hasta el presente, la inmersión. La «inmersión» como modelo supone, grosso modo, la euskaldunización del castellanoparlante al contacto de los vasco-parlantes. Pero dadas las importantes proporciones de castellanoparlantes, los resultados han sido muy diferentes de los esperados: por una parte, castellanización del ambiente general (por ejemplo, en los recreos) y por otra, dificultades de entendimiento y de expresión en los niños de habla no euskaldun (el conocido «fracaso escolar»).

La búsqueda de nuevas soluciones se encuentra con problemas de todo tipo, entre los que destacaríamos: la reticencia a la separación de los niños de habla no euskaldun por parte de sus padres, la falta de conciencia del problema en los responsables de las ikastolas, ninguna programación pedagógica al respecto a nivel de país, poca preparación en los maestros, falta de materiales adecuados.

Cada ikastola aquí representada describe al detalle la metodología y

los pasos seguidos en la enseñanza de la segunda lengua, en este caso el euskara, con los niños castellanoparlantes.

Nous recueillons ici les expériences de cinq ikastolas: Orereta de Rentería, Aimen de Escoriaza, et les ikastolas de Irun, Beasain et Mondragon. En réalité ces notes font état d'un problème qui dépasse son cadre et qui est général au pays. En effet, les ikastolas, presque partout, se trouvent en présence d'un nombre d'enfants de plus en plus élevé dont la langue maternelle est le castillan ou le français, et cela, dans certain cas, dans des proportions très élevées.

Après quelques années d'expérience et de solutions plus ou moins heureuses, quelques-uns essaient de nos jours un enseignement différencié des enfants de langue maternelle basque et non-basque, contrairement à la tendance majoritaire jusqu'à présent, l'«immersion». L'«immersion» comme modèle suppose, en gros, l'euskaldunisation de l'hispanophone au contact des bascophones. Mais vu l'importante proportion des hispanophones, les résultats ont été très différents de ceux que l'on attendait. D'une part on assiste à la castillanisation de l'ambiance générale (pendant la récréation par exemple), d'autre part, des difficultés de compréhension et d'expression parmi les enfants de langue non basque. (Ce qu'on appelle l'«échec scolaire»).

La recherche de solutions nouvelles se heurte à des problèmes en tous genres, parmi lesquels on distingue: la réticence à la séparation des enfants de langue non basque de la part des parents, le manque de conscience du problème parmi les responsables des ikastolas, le manque total de programmes pédagogiques au niveau du pays, le peu de préparation des instituteurs, le manque de matériel approprié.

Chaque ikastola représentée ici décrit en détails la méthodologie et le cheminement suivi dans l'enseignement d'une seconde langue, dans ce cas, l'euskara, pour les enfants hispanophones.